

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

Vår referens/dnr:
2021-7

Er referens/dnr:
U2021/00301

2021-04-08

Remissvar

Yttrande över promemorian "Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan" (U2021/00301)

Svenskt Näringsliv har fått möjlighet att yttra sig över promemorian "Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan" (U2021/00301).

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser Svenskt Näringsliv att förslagen i promemorian är väl avvägda och kan bidra till såväl ökad kvalitet i lärarutbildningen som till fler lärare i skolan. Lärare med hög kompetens och stor yrkesskicklighet är en förutsättning för att elever och studenter ska nå höga resultat och rustas väl för framtiden. Föreningen välkomnar därför i stort regeringens förslag men efterlyser fortsatta insatser för att förbättra resultaten i svenskt utbildningsväsende och stärka Sveriges position som kunskapsnation. En från staten fristående lärarutbildning skulle kunna utgöra ett välkommet bidrag till detta, gärna i samarbete med välrenommerade aktörer från andra länder.

Svenskt Näringsliv beklagar samtidigt att den allvarliga bristen på yrkeslärare inte uppmärksammas tillräckligt och ej heller adresseras i det nu liggande förslaget. Svenskt Näringsliv vill därför uppmana regeringen och ansvariga myndigheter att skyndsamt agera för att även öka tillgången till utbildade och behöriga yrkeslärare.

Inledning

Behovet av ett utbildningssystem av högsta kvalitet

Svenskt Näringsliv anser att Sverige position som kunskapsnation måste stärkas. Men den globala konkurrensen blir allt tuffare. Allt fler länder genomför nu reformer inom utbildningsområdet. Det svenska utbildningssystemet måste vässas. Och utbildningskedjan är inte starkare än sin svagaste länk.

Men tyvärr är kvaliteten inte tillräckligt bra. För många når inte målen i grund- och gymnasieskolan. För få väljer utbildningar som leder till yrken som företagen efterfrågar. Nyantagna studenter till högskolan har otillräckliga förkunskaper och alltför få genomför utbildningen på utsatt tid. Sverige är ett av de länder i OECD som har lägst genomsnittlig

examensfrekvens på högskolan. Nästan hälften – 45 procent – av studenterna tar inte examen.

Kunskapsresultaten i grundskolan måste höjas, gymnasiet måste bli bättre på att fungera som en brygga till högre studier eller direkt till arbetslivet, yrkeshögskolan måste fortsätta utvecklas och den högre utbildningen måste präglas av högre kvalitet och relevans.

En god utbildning kan – och ska – också uppväga skillnader i barns och elevers uppväxtvillkor och bidra till goda livschanser för alla som bor i Sverige.

Brister i dagens utbildningssystem

Bristerna i den svenska utbildningskedjan bidrar i sin tur till att vart femte rekryteringsförsök ute i de svenska företagen misslyckas, ofta på grund av det inte finns kandidater med rätt kompetens. Det är därför av största vikt att fokus riktas på skolans verkliga problem. I detta arbete har utbildningsväsendets såväl offentliga som enskilda huvudmän ett särskilt ansvar, men det viktigaste arbetet kommer sannolikt att utföras av Sveriges alla lärare. Därför är det av stor betydelse att vi har väl utbildade, erfarna och skickliga lärare i alla delar av svenskt utbildningsväsende.

Det är angeläget att det läggs stora ansträngningar på att se till att lärarnas kompetens ökar och att alla elever möts av riktigt yrkesskickliga lärare i klassrummet. Att lärarna i skolan har en hög kompetens och stor yrkesskicklighet är en förutsättning för att eleverna ska nå höga resultat och rustas väl för framtiden. Forskning visar också att mer lärarledd undervisning där läraren också använder verkligt effektiva undervisningsmetoder har avgörande betydelse för resultaten i skolan.

Våra överväganden

Därför välkomnar Svenskt Näringsliv i stort regeringens förslag för ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan. När Universitetskanslersämbetet (UKÄ) år 2019 respektive 2020 granskade landets lärarutbildningar bedömdes nära hälften av grundlärar, förskolläro- och ämneslärarutbildningarna ha ifrågasatt kvalitet, vilket naturligtvis borde vara oacceptabelt för varje land som på allvar vill vara en ledande kunskapsnation.

En återkommande kritik inte minst från lärarstudenterna gäller hur väl de utbildningar lärosätena erbjuder svarar mot den verklighet och vardag de senare ställs inför som lärare.

Även utvärderingen av den försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor inom den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen, som nu föreslås bli permanent, visar att även om försöket i stort har fallit väl ut så anser de medverkande studenterna att glappet mellan teori och praktik alltjämt är för stort och att de inte förbereds tillräckligt inför till exempel lektionsplanering eller konflikthantering. Vi välkomnar därför särskilt förslag som stärker banden mellan lärarutbildningen och det som ger resultat i klassrummet och i det enskilda mötet med eleverna såsom betoningen av praktikinära forskning och den förtydligade rollen för kognitionsvetenskap som en del i utbildningen. Förhoppningsvis kan detta bidra till ökad kvalitet på lärarutbildningarna.

Fortsatta insatser behövs

Även om Svenskt Näringsliv sammantaget välkomnar de flesta av förslagen är vi inte övertygade om att de räcker för att säkerställa att Sverige har tillräckligt många yrkesskickliga och väl utbildade lärare. En från staten fristående lärarutbildning skulle kunna

bidra och vi skulle gärna välkomna att en sådan kunde komma på plats i Sverige, gärna i samarbete med välrenommerade aktörer från andra länder.

Svenskt Näringsliv vill avslutningsvis beklaga att den allvarliga bristen på yrkeslärare inte uppmärksammas tillräckligt och ej heller adresseras i det nu liggande förslaget. Vi har bland annat i rapporten *"Utbildning av yrkeslärare i Sverige - Hur kan alla yrkeslärare bli behöriga?"* (https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/hur-kan-alla-yrkeslarare-bli-behoriga_1005112.html) visat på den akuta brist på yrkeslärare som råder i Sverige. Ska vi möta gymnasieskolans krav på yrkeslärare behöver antalet personer i utbildning fördubblas. En förklaring är att intagningssystemet till yrkeslärarutbildningen brottas med svårigheter där bland annat vägarna för att bli yrkeslärare behöver bli tydligare.

Svenskt Näringsliv vill därför uppmana regeringen och ansvariga myndigheter att skyndsamt agera för att öka tillgången till utbildade och behöriga yrkeslärare så att vi förbättrar även den delen av den för Sveriges framtid så viktiga kompetensförsörjningen.

Specifika synpunkter på förslagen

Kapital 6: Kraven på lärarutbildningen skärps och fokus förtydligas

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Svenskt Näringsliv välkomnar ambitionen att förtydliga lärarutbildningens fokus på examensmålen och tillstyrker förslaget.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget att förtydliga kraven till det som är centralt för yrkesutövningen. Föreningen ser det också som naturligt att kognitionsvetenskapen får en större roll inom lärarutbildningen och välkomnar ambitionen att stärka de blivande lärarnas kompetens inom didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Svenskt Näringsliv välkomnar ambitionen att förbättra den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen och välkomnar att lärosätena framöver ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor för denna del av utbildningen. Föreningen vill samtidigt understryka vikten av att såväl kommunala (offentliga) som enskilda (fristående) huvudmän ges goda och lika möjligheter att bidra med övningsskolor och övningsförskolor.

Samtidigt är det viktigt att vi har höga krav på vad som förväntas av en övningsskola eller övningsförskola så att vi säkerställer att dessa är verkliga föredömen vad gäller till exempel den egna användningen av evidensbaserade metoder samt att verksamheten verkligen följer upp på elevers lärande, lyckas säkra arbetsron med tydliga regler och rutiner, har ett tydligt och uttalat fokus på skolans kunskapsuppdrag samt utmärks av att man har höga förväntningar på både elever och lärare. Det är också av vikt att de valda övningsskolorna och övningsförskolorna utvärderas och att verksamheten kvalitetssäkras löpande.

Föreningen välkomnar också förslaget ökade betoning av vikten av praktisk forskning. Svenskt skolväsende bör i ökad utsträckning ta intryck av vad evidensbaserade metoder och arbetssätt och öka arbetet för att utvärdera och lära mer om vilka metoder och vilka arbetssätt som ger bäst resultat i mötet mellan elever, lärare och ledare i skolan.

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget, men vill betona vikten av att samverkan ska ske på lika villkor med både fristående och offentliga huvudmän samt att samverkan inte bara bör ske "inom lärosätet, med andra lärosäten och med skolhuvudmän" utan uppdraget även bör inkludera samverkan med näringslivet, inte minst lokalt och regionalt.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

Svenskt Näringsliv välkomnar förslaget. Givet att vi tror att lärare och antalet lärarledda lektioner av hög kvalitet kan göra skillnad för skolväsendets elever och studenter så borde detsamma gälla även för lärarstudenter, inte minst vad gäller att dra nytta av erfarna lärares erfarenheter kring praktiska utmaningar i skolan och evidensbaserade metoder för att nå goda kunskapsresultat i klassrummet.

Kapital 7: En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

7.2 En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare examen

Det finns goda skäl att erbjuda fler och bättre vägar till läraryrket, inte minst mot bakgrund av den stora lärarbristen. Men en bredare väg in kan även underlätta karriärväxling samt bidra till möjligheten till ett förbättrat och kanske även förlängt yrkesliv. Svenskt Näringsliv välkomnar därför förslaget om att genomföra en försöksverksamhet med en ny ettårig kompletterande pedagogisk utbildning och anser att de förutsättningar vad gäller behörighet, antagning och utformning av försöksverksamheten förefaller väl avvägda för en sådan försöksverksamhet.

Vad gäller förslagen avseende urval så har föreningen inga invändningar men vill understryka vikten av att inte bara se till den sökandes akademiska poäng och meriter utan vi välkomnar också förslaget att lärosätena ska kunna väga in även andra faktorer, såsom exempelvis relevant yrkeserfarenhet eller andra meriter.

7.3 Utbildningen ska innehålla utbildningsvetenskaplig kärna, verksamhetsförlagd utbildning och ämnesstudier

Svenskt Näringsliv välkomnar i stort förslaget till försöksverksamhet men vill betona vikten att de lärare som utexamineras efter denna förkortade kompletterande pedagogiska utbildning också erhåller lärarlegitimation med utlovad behörighet så att de även kan erbjudas anställning hos huvudmännen.

7.4 Den tidigare examen styr vilken undervisningsbehörighet som examen efter genomförd kompletterande pedagogisk utbildning avser att leda till

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

7.5 Regeringen ska besluta vilka lärosäten som ska få i uppdrag att anordna den nya kompletterande pedagogiska utbildningen

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

7.6 Möjligheter till studiefinansiering

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

Kapitel 8: Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning för fler ämneslärare

Svenskt Näringsliv välkomnar förändringen av hur de sökandes tidigare ämneskunskaper ska bedömas. Den nuvarande ordningen där lärosäten kan göra olika bedömningar av hur väl en sökandes meriter motsvarar kraven är inte tillräckligt rättssäker eller rättvis.

Föreningen vill understryka vikten av att Sverige generellt utvecklar dagens ofta rigida, alltför detaljerade och för fyrkantigt tolkade valideringsprocesser till förmån för en när så är lämpligt mer generös och flexibel prövning än den enskildes faktiska kunskaper och färdigheter. Det gäller även vid bedömning av s.k. *reell* kompetens där vi också gärna ser en mer generös och flexibel bedömning komma på plats, givet att den sökande sammantaget anses ha de "förvärvade ämneskunskaper" som krävs.

Föreningen välkomnar även förslaget om att kravet på självständigt arbete för forskarutbildade personer som studerar kompletterande pedagogisk utbildning tas bort.

Kapitel 9: En mer flexibel grundläraresexamen som omfattar svenska som andraspråk och modersmål

9.1 Grundläraresutbildningen med inriktning mot F–3 och 4–6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

9.2 Nya bestämmelser om utökad behörighet och tillträde till studier i ämnet modersmål

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

Kapitel 10: Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGS LIV

Johan Britz

Gustav Blix